

Autor: Jan Procházka

Každou velkou společenskou událost, kterou válka bezpochyby je, lze nahlížet jako propletenec příčin a důsledků, jako jev mnohohrstevnatý, který těžko zredukovat na jednu vypointovanou vyprávětku ve stylu Perníkové chaloupky. Parafrázujeme v této souvislosti Hannah Arendtovou: „Legendy jsou určené pro elity, ideologie pro lid a masmédia pro lůzu“. Přesto určitá zkondenzovaná obecná poučení o válce na Ukrajině formulovat lze, přičemž na věci, které jsou zatíženy hysterií, je dobré se podívat racionálně. A tedy první teze:

Válka na Ukrajině je návratem klasické geopolitiky

Válka na Ukrajině je návratem geografického determinismu a klasické geopolitiky. Geografie drtivě válkuje ideologii. Geografie vysvětluje skoro vše, ideologie nevysvětluje téměř nic.

Na ukrajinský konflikt nelze nahlížet očima ideologie jako na konflikt „ukronacistů“ či „banderovců“ s ruskými „internacionalisty“. Právě tak jej nelze redukovat na konflikt etnický (ruskojazyčné a ukrajinsky hovořící obyvatelstvo), náboženský (konflikt ukrajinské a ruské církve), ani na konflikt „Rusáků“ a „komoušů“ proti liberálnímu Západu, založeném na „evropských hodnotách“, tím méně za jakýsi „vpád nových Mongolů“ do střední Evropy.

*Ten hoch ty nácky ale
koší...*

Každé z těchto hledisek selhává:

V čele Ukrajiny stojí prezident židovského původu, židovští oligarchové financují bataliony složené z ukrajinských nacionalistů a neonacistů. Nacionalističtí militanti z praporu Azov jsou po všech těch akcích Power najednou opěvováni v českém tisku jako hrdinové, insignie divize SS Galizien na uniformách bagatelizovány, masakry Poláků a volyňských Čechů banderovci v Haliči jsou zapomenuty, brutální pogromy prováděné ukrajinskými militanty za II. světové války jsou jen jakýmsi trapným nedopatřením. Vzpomínám na Zemanův inaugurační projev z r. 2013, kde jsme se dozvěděli, že největším nebezpečím v České republice jsou „kmoři“ a „neonacisté“. Jako třeba Kolomojský a Pravý sektor?

A jistě, platí to i naopak, „speciální operace s cílem denacifikace Ukrajiny“ se účastní mimo jiné wagnerovci, jimž velí neonacista Dmitrij Utkin. Ideologie antisemitismu nevysvětluje už vůbec nic: Největší ruský nacionalista Vladimir Žirinovský pocházel z polské židovské rodiny a oligarchové s izraelskými pasy jsou na obou stranách konfliktu. (Realita je spíše taková, že každá válka prostě přitahuje specifický lidský typ, tak jako se ve Francouzské

cizinecké legii potkávali bývalí SS-mani s černochoy, severoafrickými muslimy i uprchlými zločinci z Jugoslávie, aniž by z toho vyplývalo, že by šlo o nějakou „neonacistickou armádu“. Francouzi legionáře pouze využívali jako kanonenfutr při udržování svého nostalgického subimperialismu v Alžírsku a v Indočíně.)

Středoevropští liberálové jsou ve věci Ukrajina najednou jedna ruka s konzervativci, křesťany, neonacisty, neomarxisty i antifašisty. Antifašisté vidí v Rusku „fašouny“, pro neofašisty, konzervativce a katolíky polského typu jsou Rusové „komouši“ a „socialisti“, pro křesťany jsou Rusové „bolševici“ a „vrazi pravoslavných křesťanů“, neomarxisti vidí v Rusku „nástup klerofašismu“. Každý si v samoobsluze invektiv vybere a hurá na Rusáky!

A jistě se můžeme oprávněně ptát, jak mohou být Rusové zároveň pravoslavní a vyvěšovat na obsazeném území vlajky s ikonou Kristovy tváře hned vedle vlajky se srpem a kladivem, nebo jak mohou přejmenovávat zpět kozácké stanice podle jmen bolševických revolucionářů a zároveň jim vracet původní znaky z dob carevny Kateřiny? Jak mohou mít v *Chrámu ruských ozbrojených sil* insignie se srpy a kladivy a původně i – nakonec odstraněnou – mozaiku se Stalinem?

Protože geografie.

Jistě, Lenin a Trocký jistě upřímně věřili tomu, že vybudují nejpokrokovější stát světa, zametou se starými pořádky, osvobodí proletariát od vykořisťovatelských tříd. Ve skutečnosti ale dělali to samé, co před nimi ruští carové: Upevňovali moc a zajišťovali západní hranici, protože geografie východní Evropy jim prostě nedávala na výběr. Po zdrcujícím brestlitevském míru (1918) s Prusy v Pobaltí, Rakušany na Ukrajině, s Turky v Černomoří a Francouzy s Angličany na Balkáně, s odbojnými baltsko-německými generály v Mongolsku (Ungern-Sternberg) a na Krymu (Wrangel), s Kolčakem na Sibiři, Kornilovem na Kubáni, s československými a polskými legionáři na Transsibiřské magistrále, bez infrastruktury a průmyslu, se zástupy špatně vyzbrojených negramotných mužiků bylo samo o sobě problematické udržet se vůbec jako politická síla.

A tak se v r. 1922 stal Sajuz jakýmsi „pokračováním carismu jinými prostředky“ a právě z tohoto *geopolitického hlediska* byl navzdory programové likvidaci ruské šlechty a církve v první řadě „ruský“ a teprve v druhé řadě všechno ostatní. V Ruské federaci je to také tak intuitivně chápáno, aniž by tomu Alexandr Dugin musel dávat učenou formu a dělat z toho „ismus“. Vždyť Putin sám, ač pravoslavný, prohlásil rozpad SSSR v r. 1991 za největší geopolitickou katastrofu. Mimořádně trefně popsal ruský komunismus Nikolaj Berdžajev ve své práci z roku 1937 (*Prameny a smysl ruského komunismu*) jako jev dvojaký – na jedné straně jako jev internacionální a marxistický, ale zároveň jev bytostně ruský a národní.

Sovětské impérium se ještě za Leninova života překlopilo zpět v carskou autokracii včetně průvodů s ikonami stranických otců, stranickými hierarchiemi a asketickými bratrstvy Železného Felixe scházejícími se v temných zákoutích Lubjanky, které jako by z oka vypadly

carské opričnině, jež navíc, jak si všiml Georgij Fedotov (*Svatí staré Rusi*), byla dokonce původně navržena jako mnišský řád.

Srp a kladivo nejsou pro současné Rusy symbolem komunismu. V současném Rusku se jedná prostě o státní či národní symboly. Rusové tak mohou vyvěšovat vlajku se srpem a kladivem a zároveň nejsou anebo nemusejí být komunisty, podobně jako pro nás jsou národními symboly šlechtitelský Hus a ukrutný Žižka, aniž bychom byli zároveň husity. Právě tak máme v každém maloměstě pomník báťušky Masaryčka, aniž by lid obecný o něm (či dokonce od něho) cokoliv četl. Právě tak neproblematicky může být třeba 17. listopad den oslavování Václava Havla, ač s demonstracemi na Národní třídě neměl nic společného, a ani ten den nebyl v Praze.

A právě tak není háknokrajc pro Ukrajince, Finy, Litevce, Lotyšské a Estonce symbolem nějakého nacionálsocialistického přesvědčení, jak si naivně namlouvají neonacisté, spatřující v Ukrajině jakýsi ostrov blaženosti, kde se volně smí to, za co je u nás trestní stíhání, jako spíše symbolem tamější nenávisti k „Moskalům“, která je jistě pochopitelná a má hluboké historické kořeny táhnoucí se přes holodomor, rozkulačování agrární Ukrajiny, rusifikaci, gulagy a velký teror 30. let až někam do roku 860 k založení Kyjeva. „*Když máte za souseda Sovětský svaz, přátele si nevybíráte,*“ prohlásil prý kdysi finský generál Mannerheim.

Historická zkušenost Moskvy je naopak taková, že zhruba každých sto let velkou rovinou východní Evropy vtrhne do Ruska ze západu nepřítel, kterému zde nestojí v cestě žádné přirozené překážky a velké metropole stojí zcela nechráněné, jako naservírované na podnose: Ve 13. století Normané a němečtí rytíři, ve 14. století Janované, Benátčané, křižáci a krymští Tataři, v 17. století obléhali Moskvu Poláci, v roce 1700 vtrhli do Ruska Švédové, v roce 1812 „Galové a dvacet národů s nimi“ („Porážka Galů na Rusi a dvaceti národů s nimi“ je ruský pravoslavný svátek připomínaný současně s *Narozením Páně* 25. prosince podle juliánského kalendáře), v roce 1914 Prusové a Rakušané, v roce 1941 Němci „a dvacet národů s nimi“. V roce 2014 Američané „a dvacet národů s nimi“?

*finský tank z doby Zimní války;
zdroj: Wikipedia*

Klasická geopolitika východní Evropy je zpět. Halford MacKinder, Karl Haushofer, Samuel Huntington a Tim Marshall jsou najednou aktuální. Kissinger řekne pár slov a je z toho mezinárodní pozdvižení. Opět se vrací pojmy Heartland a Rimland, opět se mluví o geopolitickém vřetení Ruska, které nemá přístup k nemrznoucím mořím, a tím i ke světovému obchodu. Anglosaští komentátoři vidí v otevření plynovodu Nordstream II nový pakt Ribbentrop-Molotov.

Pravidla hry se stále mění díky novým technologiím, hrací kameny mění svou hodnotu – jednou hraje prim těžkooděné jezdeckvo, jindy letectvo, jindy manpady, jindy dělostřelectvo v kombinaci s průzkumnými drony. Možnosti obrany dnes, stejně jako kdysi za světové války, evidentně předešly možnosti útoku. Velkou hru také hraje mnoho hráčů, jedni jsou silní, jiní slabí, někteří časem odpadají, jiní přibývají, uzavírají různá dočasná spojení. Ale hrací deska je stále stejná a změnit se jen tak nedá, nanejvýše se tu a tam dá prokopat nějaký průplav. Takže se opět bojuje o přirozené hranice. Bojuje se o řeky a říční brody, strategickou hodnotu získávají kopce a mohyly. Lesy, stepi či bažiny se najednou opět staly rozhodujícími faktory pro plánování strategie a do slovníku se vrátili pojmy jako zásobování, zákopy, pevnosti, maskování, průzkumné čety a manévry.

Geografie a geopolitika přestává být okrajovým podoborem sociálních a přírodních věd, ale získává znovu zašlou prestiž.

Druhá teze vyplývající z aktuálního vývoje zní:

Válka na Ukrajině znamená návrat k materiálním hodnotám

Jak ukazuje konflikt na Ukrajině, dokud se centrální banky nenaučí tisknout tankové divize, paliva a suroviny, budou materiální hodnoty hrát opět klíčovou roli, tak jako v 19. století. Postmateriální a postindustriální svět fungoval sotva 30 let, nyní se ukazuje jako romantický, ale neautentický a nefunkční, podobně jako je gotická zřícenina krásná, ale jako sídlo středověkého šlechtice nepoužitelná. Je třeba si to přiznat, ač sám jsem největší romantik prolézající o víkendech gotické zříceniny, staré štol, opuštěné technické objekty zarůstající „novou divočinou“, ruderály a postindustriály.

Marná sláva, svět tak, jak si jej představují narození po roce 1990, svět, kde většina obyvatelstva pracuje v sociálních službách a neziskovkách, kde lidé provozují e-shopy s asijským textilem či elektronikou, kterou si vzájemně prodávají, zatímco zbytek se zašívá na administrativních pozicích ve státní správě či v postgraduálním studiu kulturologie, rekreologie a gender studies, funguje pouze v propagačních materiálech neziskovek.

Ty zbejvající lopaty stejně brzo

Východní Evropa se přesně podle předpovědi Samuela Huntigtona nyní rozpadá na dva bloky, ruský (či obecněji eurasijský) a americký (či obecněji severoatlantický). První má přebytečný rozpočet, zemědělství, potraviny, suroviny, paliva, průmysl, technologie, silnou ideologii, politickou strategii, vizi budoucnosti, rozlohu a strategickou hloubku, a pořád ještě ochotu k obětem. Ten druhý má „evropské hodnoty“, iracionální anticivilizační běsy, strach, dluhy, finanční deriváty, ve svém čele bezobsažné obleky (pokus o překlad německého *Anzüge ohne Inhalt*), marketingové figury a hloupé opakováče

vystřídaj roboti, tak co...

mediálních sloganů, vizi maximálně na čtyři roky dopředu, ale na druhou stranu i geopolitickou výhodu spočívající v přístupu k oceánu a mezinárodnímu obchodu, členitý terén, obyvatelstvo, turistický ruch, německé technologie (o které ovšem může velmi brzy přijít, už teď jich je většina v Číně) a stále ještě prestižní akciové trhy, které se ovšem mohou společně s podnikateli, kapitálem i technologiemi ráz naráz přesunout třeba do Singapuru nebo do Dubaje, jakmile se zjistí, že kolektivní Západ klidně může komukoliv kdykoliv zmrazit aktiva a zabavit jachty, a z takto nabytých prostředků financovat svá válečná tažení proti zlobivým státům.

Z čistě materiální kalkulace vyplývá, že jsme se ocitli opět na té nesprávné straně nové železné opony, ačkoliv takový Omán žije bez průmyslu celkem slušně už třicet let od té doby, kdy mu došla ropa, přestože všechny ropné monarchie Arabského poloostrova dnes už jistě tuší, že za peníze lze sice koupit originál Mony Lisy a lyžařskou sjezdovku v poušti, ale namotivovanou a bojeschopnou armádu nikoliv. Ideální by pochopitelně bylo nebýt na žádné straně a těžit z výhod obou světů, přes západní přístavy se účastnit mezinárodního obchodu, a zároveň nakupovat levné suroviny v Heartlandu.

Válka na Ukrajině může koneckonců trvat třeba dvacet let, tak jako kdysi Severní válka, kterou vedl Petr Veliký se Švédy, a Rusové s tímto scénářem velmi pravděpodobně i počítají. Nechť se koneckonců milý čtenář sám podívá do mapy, kde leží Poltava.

Třetí a poslední teze:

Konec dolarové globalizace

Přelom 60. a 70. let byl z hlediska světodějných dramát velmi významný a stále zůstává nedoceněný. Připomeňme, že jde o období, kdy byla přepsána politická mapa v západní Evropě, kdy nastupuje své vítězné tažení institucemi nový marxismus a sociální demokracie. Jde o dobu, kdy byla dokončena dekolonializace Afriky. Umírají Charles de Gaulle (1970), Francisco Franco (1975) i Antonio Salazar (1970). Jedná se o dobu čínsko-sovětského rozkladu, dobu, kdy zemřel Velký kormidelník (1976), Čína se o dva roky později pod Tengovým vedením proměnila v asijského tygra a navázala obchodní vztahy s Američany. Desetiletí, kdy vše nasvědčuje globálnímu vítězství východního bloku. Američané krvácejí ve Vietnamu (1975) a utíkají z Iránu (1979). Afrika a Latinská Amerika zažívají masivní nástup komunismu, Američané ve snaze zabránit dominovému efektu financují a podporují pravicové, militaristické, autoritativní režimy, např. Suhartovu diktaturu v Indonésii, Pinochetův režim v Chile, Saddámův režim v Iráku, režim černých plukovníků v Řecku, řídí *strategii napětí* v Itálii. Sedmdesátá léta byla obdobím první ropné krize (1973–1974), která donutila Západ přepracovat své ekonomické doktríny a znamenala konec těžkého průmyslu. A především

doba, kdy došlo k vytvoření *fiat měny* a vypovězení zlatého standardu. Dolar se stal globální měnou, záložní měnou světa, a to díky svému „metakrytí“ ropou. Celá řada světových měn byla kryta petrodolarem a dolar sám pouhým věřením v to, že nějakou cenu má.

Byl to tah stejně dobrý jako nynější strategie Ruské federace, která vedle dolaru a eura vnutila světu rubl a otevřela vrátka pro rupii a jüan. To v žádném případě neznamena konec dolaru a konec Spojených států, ale vedle dolaru se nyní objeví rubl jako měna „metakrytá“ plynem a možná i další měny kryté důvěrou v to, že si svou hodnotu udrží.

Spojené státy budou samozřejmě stále velmocí a stále budou významně ovlivňovat dění ve světě (dokud budou spojenými a nikoliv rozpojenými státy), už pro svou rozlohu, polohu, počet obyvatel, ložiska surovin a ekonomickou sílu, ale globální panství dolaru právě končí. To má mimochodem také ten efekt, že USA budou muset začít splácet svůj státní dluh a obchodní deficit, což do této doby nebylo potřeba, protože po dolaru coby globální měně byla globální poptávka a prostě stačilo vytisknout nové dolary.

Západní globalizace právě skončila. Multipolarita je tady.